

บทบรรณาธิการ

การประกันคุณภาพอุดมศึกษาไทย *Quality Assurance for the Thai Higher Education*

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 36 กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทางซึ่งกระทรวง/ทบวง/กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐจัดขึ้นตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้น

ความในวรรคแรกของมาตรา 36 เป็นเรื่องการออกนอกระบบ หรือจะอยู่ในระบบ อย่างไรก็ตามให้ทางเลือกไว้ 2 ทางเท่านั้น คือ จะเป็นส่วนราชการต่อไป หรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐนั้นหมายถึง แม้จะออกนอกระบบอย่างไรก็ตาม ทั่ว ๆ ไป แล้ว ก็ยังต้องอยู่ในการกำกับของรัฐ และสิ่งหนึ่งที่รัฐจับไม่ยอมปล่อยก็คือ การกำกับดูแลเกี่ยวกับมาตรฐานอุดมศึกษา โดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตามมาตรา 34 วรรคสองของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

ก่อนหน้าที่จะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ประกาศนโยบายประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2539 เพื่อต้องการให้แต่ละสถาบันได้มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบกลไกควบคุมคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในแต่ละสถาบัน เพื่อเตรียมพร้อมรับการตรวจสอบและประเมินผลจากทบวงมหาวิทยาลัยต่อไป (คณะกรรมการพัฒนาดัชนีประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541)

นโยบายดังกล่าวกระตุ้นให้สถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศเกิดความตื่นตัวในการประกันคุณภาพการศึกษา ตัวแทนจากประมาณ 40 สถาบันเข้าร่วมประชุมเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2541 ที่โรงแรมปรีณัฐพาเลส กรุงเทพมหานคร ที่ประชุมครั้งนั้นเห็นควรให้มหาวิทยาลัยดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยใช้ดัชนีประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นแบบอย่าง เชื่อกันว่านโยบายและดัชนีที่จะใช้ประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษายังคงเดิมแม้ทบวงมหาวิทยาลัยจะถูกเปลี่ยนชื่อหรือโครงสร้างองค์กรใหม่ก็ตามในอนาคตอันใกล้

การประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อพูดถึงการประกันคุณภาพการศึกษา หลายคนอาจจะยังไม่ชัดเจนในเรื่องนี้ ศ.ดร.เทียนฉาย กีระนันท์ เคยแสดงความเห็นว่า มีความจำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา เนื่องจากปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากขึ้น บัณฑิตมีคุณภาพไม่เท่าเทียมกัน มีการแข่งขันกัน

ทุก ๆ ด้านทั้งในประเทศและระดับต่างประเทศ มีการคิดถึงต้นทุนการผลิตบัณฑิตว่าคุ้มหรือไม่ เนื่องจากปัจจุบันการผลิตบัณฑิตมีความหลากหลาย จึงควรกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้ เป็นแนวทางการผลิตบัณฑิต ให้มีความเท่าเทียมกัน ทบวงมหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบายและแนวทางดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ให้ทุกสถาบันเห็นความสำคัญ และดำเนินการต่อไป และทบวงมหาวิทยาลัยควรดำเนินการประเมินและจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษา และบัณฑิตที่มีคุณภาพในแต่ละสาขาวิชา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งควรดำเนินการจัดทำกระบวนการและสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพภายในให้เหมาะสมกับสาขาวิชา และในแต่ละสถาบันอาจมีรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ (เทียนฉาย กิระนันท์, 2539)

รศ.ดร.อนุมงคล ศิริเวทิน ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ควรจะได้รับ การตรวจสอบหรือประเมิน ได้แก่ ผลผลิต (Output) ขององค์การใด ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งนำเข้า (Input) ตัวองค์การและกระบวนการ (Process) ขององค์การนั้น (อนุมงคล ศิริเวทิน, 2540)

ศ.ดร.เทียนฉาย กิระนันท์ได้ขยายรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบดังกล่าว ดังนี้ (เทียนฉาย กิระนันท์, 2539)

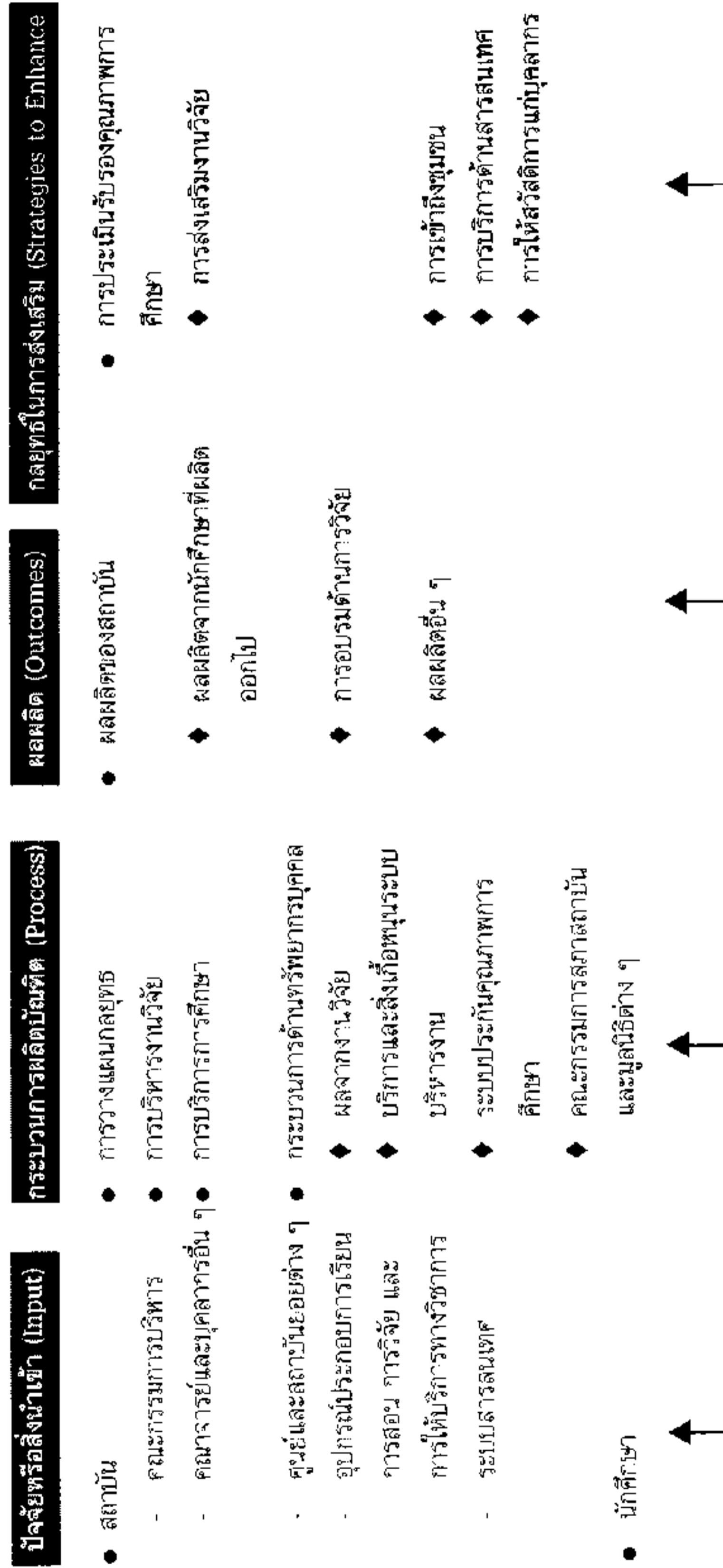
1. ปัจจัยสิ่งนำเข้า (Input) ได้แก่ นักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกอย่างดี อาจารย์ที่มีคุณวุฒิเหมาะสม สถานที่และอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสาขาวิชาที่เปิดสอน เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ควรกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้ด้วย

2. กระบวนการผลิตบัณฑิตหรือกระบวนการขององค์การ (Process) ได้แก่ หลักสูตรในแต่ละสาขาวิชา และ กระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กระบวนการที่ดีจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน

3. ปัจจัยนำออกและผลผลิต (Output) ได้แก่ บัณฑิตที่มีคุณภาพตามความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน

นอกจากองค์ประกอบทั้ง 3 ประการดังกล่าวแล้ว บางมหาวิทยาลัยอาจประเมินองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้นได้ เช่น มหาวิทยาลัยแมคควารี (Macquarie) ประเมินองค์ประกอบที่เรียกว่า กลยุทธ์ในการส่งเสริม (Strategies to Enhance) ด้วย โดยมีตัวแบบระบบประกันคุณภาพ ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1
ตัวแบบระบบประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยแมคควารี (Macquarie)

แหล่งที่มา: อึ้งมงคล คิริเวทิน, 2540

นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539 (ทบวงมหาวิทยาลัย 2539)

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศทบวงฯ เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2539 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบการปฏิบัติราชการของทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ตามมาตรา 4 (2) และ (3) กำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา 6 ข้อ เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ทบวงมหาวิทยาลัยจะพัฒนาให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นหลักการของการให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการและปรับปรุงการปฏิบัติภารกิจทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของควมมีเสถียรภาพทางวิชาการ และอิสรภาพในการดำเนินงานที่สังคม หรือหน่วยงานภายนอกสามารถเข้าไปตรวจสอบได้อันจะนำมาซึ่งควมมีมาตรฐานทางการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลและสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้

ทั้งนี้โดยจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้นเพื่อกำกับดูแล และบริหารงานด้านมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนการให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา

2. ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน เพื่อกำหนดเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรมนี้ ทั้งนี้แต่ละสถาบันอาจจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินการขึ้น

เป็นการภายในได้ตามความเหมาะสม

3. ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดหลักการและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการดำเนินการ โดยแต่ละสถาบันอาจนำไปปรับปรุง หรือพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับสภาพการของแต่ละสถาบันได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ทบวงมหาวิทยาลัยจะจัดให้มีคู่มือการประกันคุณภาพ (Quality Assurance Manual) ที่ให้รายละเอียดและตัวอย่างการดำเนินงานประกันคุณภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ให้สถาบันอุดมศึกษาได้ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบและกลไกประกันคุณภาพภายในสถาบันแต่ละแห่งต่อไป

4. เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบันได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภายนอกโดยกว้างและเป็นการแสดงถึงความมีคุณภาพของการจัดการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยจะจัดให้มีกลไกการตรวจสอบและประเมินผลระบบประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Audit) ที่แต่ละสถาบันได้จัดให้มีขึ้นทั้งในระดับสถาบัน และคณะวิชา แล้วให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาต่อไป

5. ทบวงมหาวิทยาลัยสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงาน หรือสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐรวมทั้งสมาคมวิชาการ หรือสมาคมวิชาชีพได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

6. ทบวงมหาวิทยาลัยจะส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลข่าวสารและผลจากกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มาเผยแพร่ต่อสังคมภายนอกให้ได้รับทราบถึงมาตรฐานการศึกษา ระดับอุดมศึกษาของประเทศ ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับนักศึกษา และผู้ปกครองในการเลือกสถานศึกษา เป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ แก่

สถาบันอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษา มีความตื่นตัวและพัฒนาคุณภาพโดยสม่ำเสมอ

นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา ดังกล่าวให้ใช้บังคับกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดและในกำกับดูแลของทบวงมหาวิทยาลัยเป็นหลัก สำหรับสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนในสังกัดทบวง-มหาวิทยาลัยนั้นมีรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่แล้ว และอยู่ในความดูแลของกองสถาบันอุดมศึกษาเอกชนของทบวงมหาวิทยาลัยอย่างเข้มงวดให้ดำเนินการตามรูปแบบเดิมต่อไปจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

หลักการ และแนวปฏิบัติในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย 2539)

ตามเอกสารแนบท้ายประกาศนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทบวงได้ กำหนดแนวปฏิบัติเบื้องต้นขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการในระยะแรก ดังนี้

ก.1 ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินการด้านการประกันคุณภาพขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยมีหน้าที่พัฒนา บริหาร และติดตาม การดำเนินการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันโดยใกล้ชิด เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ก.2 ให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบและกลไกประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบัน เพื่อใช้กำกับและตรวจสอบการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพภายใต้กรอบนโยบายและหลักการที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด

ก.3 ในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในทางสถาบันอุดมศึกษาเน้นการจัดให้มีระบบควบคุมคุณภาพขององค์ประกอบ

ต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตบัณฑิต ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อคุณภาพบัณฑิต และอาจครอบคลุมกิจกรรมการดำเนินการดังต่อไปนี้

ก.3.1 การเผยแพร่หลักการฯ วัตถุประสงค์ และความสำคัญของการมีระบบประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นภายในสถาบันให้กับบุคลากรภายในสถาบันได้รับทราบโดยชัดเจนซึ่งรวมถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ก.3.2 การพัฒนาระบบข้อมูลการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานวิชาการต่อไป

ก.3.3 จัดให้มีระบบการพัฒนา ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการหลักสูตรชัดเจน และรัดกุม เพื่อให้หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสามารถใช้ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้

ก.3.4 จัดให้มีระบบการประเมินผลการเรียนการสอนโดยสม่ำเสมอเพื่อนำผลที่ได้รับมาปรับปรุงรายวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ก.3.5 มีการพัฒนาคณาจารย์ และบุคลากรในสถาบันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาเทคนิคการสอนและสื่อการศึกษา

ก.3.6 มีระบบการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การใช้อาคารสถานที่ ห้องสมุด และทรัพยากรการเรียนรู้อื่นต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

ก.3.7 จัดให้มีระบบการวัดผลการศึกษา และสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนิสิต นักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ก.3.8 มีระบบการควบคุม และติดตามการใช้งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

ก.3.9 ควรจัดให้มีกระบวนการติดตามผลบัณฑิตในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอน

ก.3.10 การมีนโยบายและระบบการส่งเสริมสนับสนุน และติดตามผลการวิจัยทั้งใน

ระดับคณะ และสถาบันตลอดจนการบริการทางวิชาการที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

ก.3.11 การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน อาทิ ผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและเอกชน สมาคมวิชาการและวิชาชีพต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้การจัดการศึกษาได้เป็นไปอย่างทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการทางวิชาชีพนั้น ๆ

ก.3.12 มีกิจกรรมความร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในระหว่างสถาบันอุดมศึกษาด้วยกัน

ก.3.13 การจัดทำรายงานเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของสถาบันเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ให้ประชาชนทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

ก.4 เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินงานตามแนวปฏิบัติดังกล่าวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอกโดยกว้างขวาง ทบวงมหาวิทยาลัยจะได้จัดให้มีการตรวจสอบ ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ก.4.1 ให้มีคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นคณะหนึ่งเพื่อกำหนดนโยบาย หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในรายละเอียด โดยคณะกรรมการดังกล่าวจะประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ในแต่ละสาขาอาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ

ก.4.2 ให้สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานการติดตามส่งเสริม

สนับสนุน และประสานงานเพื่อให้เกิดพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาบังเกิดผลขึ้นเป็นรูปธรรม ทั้งนี้รวมถึงการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแนวปฏิบัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาตลอดจนการประสานงานเพื่อสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์

ก.4.3 เมื่อคณะอนุกรรมการมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้พัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นรูปธรรมขึ้น และมีการดำเนินการภายในแต่ละสถาบันแล้ว โดยประมาณการว่าจะใช้เวลาประมาณ 1 ปี หลังจากการประกาศนโยบายและแนวปฏิบัตินี้ ทบวงมหาวิทยาลัยโดยคณะอนุกรรมการมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะจัดให้มีการตรวจสอบและประเมินผลระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาในแต่ละสถาบัน โดยคณะอนุกรรมการฯ จะได้ให้การรับรองมาตรฐานการศึกษาแก่สถาบันที่ได้พัฒนาและใช้ระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะดำเนินการตรวจสอบ และให้การรับรองในระดับคณะวิชา ก่อนในระยะแรก

ก.4.4 การตรวจสอบและประเมินผลระบบการประกันคุณภาพของแต่ละสถาบันจะดำเนินการในรูปของคณะอนุกรรมการฯ ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการ โดยคณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าวจะประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ในวิชาที่จะทำการตรวจสอบ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ทางสถาบันอุดมศึกษาเสนอ ผู้แทนสมาคมวิชาการหรือวิชาชีพ ผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัยและประธานคณะอนุกรรมการที่ทบวงมหาวิทยาลัยแต่งตั้งโดยมีเจ้าหน้าที่สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัยทำหน้าที่

ฝ่ายเลขานุการ ทั้งนี้จะได้มีการประกาศกำหนดระยะเวลาและรายละเอียดของการตรวจเยี่ยมต่อไป

ก.4.5 คณะวิชาของสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว จะได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาเป็นทางการจากทบวงมหาวิทยาลัย สำหรับกรณีที่ไม่ผ่านการประเมินจะได้รับการพิจารณาให้ข้อเสนอแนะพร้อมทั้งร่วมกันแสวงหาแนวทางสนับสนุนเพื่อปรับปรุงการดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ ผลการตรวจสอบและประเมินผลดังกล่าวจะนำมาใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณประจำปีต่อไปตามความเหมาะสม

ก.5 ภายหลังจากการออกประกาศฉบับนี้แล้ว ทบวงมหาวิทยาลัยโดยคณะอนุกรรมการมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะได้จัดทำคู่มือการประกันคุณภาพ (Quality Assurance Manual) ที่ให้หลักการ แนวคิด วิธีการ และตัวอย่างการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในส่วนของกลไกควบคุมคุณภาพภายใน เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมของตนเองต่อไป

ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติใด ๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าจะได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่ประสงค์ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, มปป) รศ.ดร. อนุมงคล ศิริเวทิน อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้ให้ความเห็นต่อความหมายของคำว่า การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งแปลมาจากคำว่า Quality

Assurance การแปลคำว่า assurance ว่าการประกันไม่น่าจะเหมาะสม เพราะความจริงแล้วคำนี้น่าจะแปลว่า การรับรอง หรือการให้ความมั่นใจมากกว่า ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วไม่ว่าทบวงมหาวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยต่างก็ไม่สามารถประกันได้ว่าบัณฑิตของมหาวิทยาลัยจะมีคุณภาพ ยังไม่เคยได้ยินว่ามหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาแห่งใดยอมรับจะคืนเงินพร้อมค่าปรับให้ผู้จบการศึกษา ถ้าจบไปแล้วอย่างไม่มีคุณภาพ ดังนั้น การประกันคุณภาพที่ใช้กันก็มีความหมายแต่เพียงความพยายามที่จะให้กระบวนการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งอาจถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการติดตามและประเมินผล ซึ่งก็เป็นวัฏจักรการปฏิบัติตามปกติ (อนุมงคล ศิริเวทิน, 2540)

การประกันคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

1) การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กิจกรรมควบคุมคุณภาพภายในสถาบันที่จะทำให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัย มีความมั่นใจว่า คณะ/ภาควิชาต่างๆ ได้มีการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายแล้ว

2) การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การดำเนินการระบบควบคุมคุณภาพภายในพร้อมทั้งการตรวจสอบ และการประเมินผลทั้งระบบ จนทำให้สังคมและผู้ใช้บัณฑิตมั่นใจว่า สถาบันสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกสู่สังคม

คุณภาพ

ทบวงมหาวิทยาลัยได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณภาพ” ไว้ดังนี้ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, มปป)

1) การที่บัณฑิตมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมายหรือคุณลักษณะที่สถาบันได้กำหนดไว้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

2) กระบวนการของการผลิตบัณฑิต ได้มี

การควบคุมอย่างเป็นระบบ และมีแบบแผนที่ชัดเจน เชื่อมั่นว่าจะได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง

ISO 8402 ได้ให้ความหมายของคำว่า "คุณภาพ" ไว้ว่า หมายถึง ลักษณะและคุณลักษณะโดยรวมของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่แสดงให้เห็นว่ามีความสามารถที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจได้ตามความต้องการที่ระบุ (เจิมจันทร์ รัตนกาญจน์, 2541)

องค์ประกอบของระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบที่เป็นระบบย่อยต่าง ๆ มีหลายหลักการและแนวคิดที่ต่างกัน เช่น ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วยระบบย่อย 3 ระบบ คือ ระบบกำกับระบบการสนับสนุน และระบบการตรวจสอบ แต่ละระบบจะมีองค์ประกอบ และกลไกในการจัดกิจกรรมรองรับ เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้จนถึงระบบการตรวจสอบแล้ว ข้อมูลจะถูกป้อนกลับไปสู่ระบบการกำกับ และระบบการสนับสนุน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถต่อไป (ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540) ระบบประกันคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาประเภทต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยการรับรองมาตรฐาน การประเมิน และการจัดอันดับ (อนุมงคล ศิริเวทิน, 2540) สำหรับแนวคิดและหลักการของทบวงมหาวิทยาลัย ระบบประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 2 ระบบย่อย ได้แก่ การตรวจสอบระบบควบคุมคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, มปป) และได้ให้ความหมายของระบบย่อยดังกล่าวไว้ดังนี้

การตรวจสอบระบบควบคุมคุณภาพ (Quality Audit) หมายถึง การตรวจสอบผลการดำเนินการของระบบควบคุมคุณภาพภายใน ที่สถาบันอุดม

ศึกษาได้จัดให้มีขึ้น โดยจะเป็นการตรวจสอบเชิงระบบ มุ่งเน้นการพิจารณาว่า สถาบันได้มีระบบการควบคุมคุณภาพหรือไม่ ได้ใช้ระบบที่พัฒนาขึ้นเพียงไร และมีขั้นตอนการดำเนินงานที่จะทำให้เชื่อถือได้หรือไม่ว่าการจัดการศึกษาจะเป็นอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้จะมุ่งเน้นการตรวจสอบในคณะวิชาเป็นหลัก ส่วนการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) หมายถึง กระบวนการประเมินผลการดำเนินการของสถาบันโดยภาพรวมว่า เมื่อได้มีการใช้ระบบการควบคุมคุณภาพหรือระบบการประกันคุณภาพแล้ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพมากน้อยเพียงไร ทั้งนี้การตรวจสอบและประเมินคุณภาพนั้น จะกระทำอย่างเป็นระบบโดยมีกฎเกณฑ์และแนวทางดำเนินการที่ชัดเจน และประกาศให้ทราบล่วงหน้า ซึ่งการตรวจสอบและประเมินจะทำในรูปของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก รวมทั้งผู้ที่มีสถาบันอุดมศึกษาเสนอด้วย

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพระดับบัณฑิตศึกษา (ทวีศักดิ์ ระมิงค์วงศ์ และคณะ, 2541)

การกำหนดดัชนีบ่งชี้คุณภาพการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา จะอยู่ภายใต้องค์ประกอบของคุณภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาและการผลิตบัณฑิต หลักคิดที่สำคัญในการกำหนดดัชนีบ่งชี้คุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คือ บัณฑิตศึกษามีความหลากหลายทั้งในแง่ของวิชาการและการจัดการ และที่สำคัญ บัณฑิตศึกษาเน้นการผลิตนักวิชาการ และนักวิชาชีพระดับสูงที่มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาองค์ความรู้หรือพัฒนาวิชาชีพด้วยตนเองได้ โดยดำเนินการทำวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือการค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง การกำหนดกรอบดัชนีบ่งชี้ของแต่ละสถาบัน อาจมีความแตกต่างกันออกไปตามการพัฒนาการและวัฒนธรรมของสถาบันนั้น ๆ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการศึกษาในสถาบันต่าง ๆ

ทบวงมหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Texas, U.S.A.	National University of Singapore
● ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย ● หลักสูตร ● นักศึกษา ● คณาจารย์และบุคลากร ● การเรียนการสอน ● สื่อการศึกษาและระบบสารสนเทศ ● อุปกรณ์การศึกษา ● ห้องสมุดและแหล่งทรัพยากรที่เรียนรู้ ● สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ● การวัดและประเมินผลการศึกษา ● การวิจัย ● การบริหารงบประมาณ ● งานบริหารการศึกษา	● จำนวนผู้สมัคร/จำนวนที่จะรับ ● คะแนนสอบเข้าได้ ● จำนวนผู้ได้เกียรตินิยม/เกียรตินิยม ● อัตราการลาออก พ้นสภาพ ● ภาระงานอาจารย์ ● ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ● ภาวะการได้งานทำ ● ทุนวิจัยและจำนวนโครงการ ● ทุนวิจัยนักศึกษา ● สิ่งตีพิมพ์ ● ภาระงานนักศึกษา ● สัดส่วนนักศึกษา: อาจารย์ ● ค่าใช้จ่ายในการผลิตนักศึกษา ● บุคลากร (สาย ก, ข, ค.) ● งบประมาณ ● เครื่องมือ อุปกรณ์ ● ห้องสมุด	● Teaching Quality ● Faculty Quality ● Relevant current curriculum ● Employer's satisfaction ● % Grad's get jobs ● % of Student passing standard licenced exam ● Univ.'s academic ranking ● Quality of students attend Grad Programs ● Quality of students enroll. ● Univ. Graduation rates ● % of accredited programs	● Operating indicators ● Staff/student ratio ● Staff/teaching work load ● Range of support services ● Research indicators ● Research activities ● No of publications ● Patents/copyrights ● Consultancies ● Teaching performance indicators ● Staff indicators ● Qualifications ● Staff development ● Community services ● Student indicators ● Calibre ● Success rate

แหล่งที่มา: ทวีศักดิ์ ระมิงค์วงศ์ และคณะ, 2541

การกำหนดลำดับชั้นความสำคัญ (Ratings) ของดัชนีบ่งชี้คุณภาพการศึกษาเพื่อสามารถที่จะประเมินเปรียบเทียบได้อย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีการกำหนดกรอบมาตรฐานในเชิงปริมาณของ

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ (Quantified indicators) และกำหนดลำดับชั้นความสำคัญ (Ratings) ของดัชนีบ่งชี้คุณภาพแต่ละตัวดังตัวอย่างของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และลำดับชั้นความสำคัญ (Quality Indicators and Ratings)

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ (Quality Indicators)	ลำดับชั้นความสำคัญ (Ratings)				
	A	B	C	D	E
1. ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา					
1.1 จำนวนของผู้สมัคร : จำนวนประกาศรับ	มากกว่าหรือเท่ากับ 5	มากกว่าหรือเท่ากับ 4	มากกว่าหรือเท่ากับ 3	มากกว่าหรือเท่ากับ 2	น้อยกว่า 2
1.2 จำนวนสำเร็จ : จำนวนประกาศรับ	มากกว่าหรือเท่ากับ 1	มากกว่าหรือเท่ากับ 0.8	มากกว่าหรือเท่ากับ 0.6	มากกว่าหรือเท่ากับ 0.4	น้อยกว่า 0.4
1.3 ค่าเฉลี่ยของ GPA ระดับปริญญาตรีของนักศึกษาทั้งหมดที่รับเข้า (หลังการรายงานตัว)	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.00	มากกว่าหรือเท่ากับ 2.27	มากกว่าหรือเท่ากับ 2.50	มากกว่าหรือเท่ากับ 2.25	น้อยกว่า 2.25
1.4 ความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาก่อนเข้าศึกษา จำนวนที่ผ่านเกณฑ์ของบัณฑิตวิทยาลัย : จำนวนที่รับจริง	เท่ากับ 1	มากกว่าหรือเท่ากับ 0.75	มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5	มากกว่าหรือเท่ากับ 0.25	น้อยกว่า 0.25
1.5 จำนวนปีที่ใช้ในการสำเร็จการศึกษา (ในระยะเวลา 5 ปีล่าสุด) เท่ากับเกณฑ์	น้อยกว่าหรือเท่ากับเกณฑ์	ไม่เกิน 0.5 ปี	เกณฑ์ไม่เกิน 1 ปี	มากกว่า เกณฑ์ไม่เกิน 1.5 ปี	มากกว่าเกณฑ์ เกิน 1.5 ปี
1.6 จำนวนนักศึกษาที่พัฒนาคุณภาพเนื่องจาก GPAไม่ถึง 2.5 และหรือ นักศึกษาวิสามัญไม่สามารถเปลี่ยนสภาพเป็นสามัญในรอบ 1 ปี จากจำนวนนักศึกษาทั้งหมด	0%	ไม่เกิน 10%	ไม่เกิน 20%	ไม่เกิน 30%	เกิน 30%
1.7 ค่าเฉลี่ย GPA ของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในรอบปี	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.75	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.25	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.00	

ตารางที่ 2. ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และลำดับชั้นความสำคัญ (Quality Indicators and Ratings) (ต่อ)

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ (Quality Indicators)	ลำดับชั้นความสำคัญ (Ratings)				
	A	B	C	D	E
2. ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับอาจารย์					
2.1 ค่าเฉลี่ยคุณภาพของอาจารย์	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.50	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.25	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.00	มากกว่าหรือเท่ากับ 2.75	น้อยกว่า 2.75
เอก : ป.บัณฑิตชั้นสูง : โท : ป.บัณฑิต : ศรี					
น้ำหนัก 4 : 3.5 : 3 : 2.5 : 2					
2.2 ค่าเฉลี่ยตำแหน่งทางวิชาการ ศ : รศ : ผศ : อ	มากกว่าหรือเท่ากับ 3.00	มากกว่าหรือเท่ากับ 2.50	มากกว่าหรือเท่ากับ 2.00	มากกว่าหรือเท่ากับ 1.50	น้อยกว่า 1.50
น้ำหนัก 4 : 3 : 2 : 1					
2.3 จำนวนนักศึกษ : อาจารย์					
1) กลุ่มสาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 7	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 13	มากกว่า 13
2) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 7	มากกว่า 7
3) กลุ่มสาขาวิชาศึกษาศาสตร์สุขภาพ	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 4	น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	มากกว่า 5
2.4 ค่าเฉลี่ยจำนวนผลงานทางวิชาการ : อาจารย์ ในระยะเวลา 3 ปีล่าสุด (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การนำเสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการ (oral presentation) ผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ หนังสือนิตยสาร/ตำราที่แต่งหรือปรับปรุง)	มากกว่าหรือเท่ากับ 2	มากกว่าหรือเท่ากับ 1.5	มากกว่าหรือเท่ากับ 1	มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5	น้อยกว่า 0.5

ตารางที่ 2 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และลำดับชั้นความสำคัญ (Quality Indicators and Ratings) (ต่อ)

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ (Quality Indicators)	ลำดับชั้นความสำคัญ (Ratings)				
	A	B	C	D	E
2.5 สิทธิบัตร/ลิขสิทธิ์ จำนวน 1 รายการ ในระยะเวลา	5 ปี	7 ปี	10 ปี	12 ปี	15 ปี
2.6 ร้อยละของอาจารย์ในสาขาวิชาที่ได้รับเชิญไปปฏิบัติงาน การเรียนการสอน ร่วมวิจัยหรือเป็นที่ปรึกษาในสถาบัน ต่างประเทศในระยะเวลา 5 ปีล่าสุด	มากกว่าหรือ เท่ากับ 10	มากกว่าหรือ เท่ากับ 7	มากกว่าหรือ เท่ากับ 5	มากกว่าหรือ เท่ากับ 2	น้อยกว่า 2
2.7 ร้อยละของอาจารย์ในสาขาวิชาที่ได้รับเชิญเป็นกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ในสถาบันอื่น ทั้งในและต่างประเทศ ในระยะเวลา 5 ปีล่าสุด	มากกว่าหรือ เท่ากับ 30	มากกว่าหรือ เท่ากับ 20	มากกว่าหรือ เท่ากับ 10	มากกว่าหรือ เท่ากับ 5	น้อยกว่า 5
3. ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ					
3.1 กระบวนการสอบเทียบวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ	แบบเปิด โดย ประกาศทั่วไป หรือในสาขา วิชาที่เกี่ยวข้อง	แบบเปิด โดย ประกาศภายใน ภาควิชาหรือ สาขาวิชา	แบบปิด	-	-
3.2 กระบวนการสอบวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ	มีการสอบ จากภายนอก มหาวิทยาลัย และกรรมการ ภายใน	มีการสอบ จากภายนอก สาขาใน มหาวิทยาลัย และกรรมการ ภายใน	มีการสอบ เฉพาะในสาขา วิชาและนอก สาขาวิชา	มีการสอบ เฉพาะในสาขา วิชา	-

ตารางที่ 2 ดัชนีปัจจัยคุณภาพการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และลำดับขั้นความสำคัญ (Quality Indicators and Ratings) (ต่อ)

ดัชนีปัจจัยคุณภาพ (Quality Indicators)	ลำดับขั้นความสำคัญ (Ratings)				
	A	B	C	D	E
4. กิจกรรมวิชาการอื่น					
การประมุขวิชาการที่สาขาเป็นผู้จัด					
4.1 ระดับชาติ	จัดทุกปี	2 ปี/ครั้ง	3 ปี/ครั้ง	4 ปี/ครั้ง	5 ปี/ครั้ง
4.2 ระดับนานาชาติ	3 ปี/ครั้ง	4 ปี/ครั้ง	5 ปี/ครั้ง	-	-

หมายเหตุ: ดัชนีปัจจัยคุณภาพบัณฑิตศึกษานี้ ปรับปรุงแก้ไขโดยคณะกรรมการพัฒนาดัชนีปัจจัยคุณภาพการศึกษา หลังจากการประชาพิจารณ์และให้ประชาคมติจากคณาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2541 ณ สำนักบริการวิชาการ และบัณฑิตวิทยาลัยได้มอบหมายให้คณะทำงานประเมินคุณภาพบัณฑิตศึกษาใช้เป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินคุณภาพของสาขาวิชาต่าง ๆ ต่อไป (บัณฑิตวิทยาลัย 16 มิถุนายน 2541)

แหล่งที่มา: ทวีศักดิ์ ะมิงค์วงศ์ และคณะ, 2541

วิธีการในการประเมินคุณภาพ (Quality Assessment Methods) มี 3 รูปแบบ ได้แก่ (The Higher Education Funding Council for England, 2541)

1. การประเมินเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ (Assessment Against Objectives)

สถาบันการศึกษาแต่ละแห่งมีคณะผู้บริหารของตนเอง และกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของตนเองในแต่ละสาขาวิชา การประเมินคุณภาพจึงทำได้โดยการประเมินเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของสาขาวิชานั้น ๆ กันเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารที่จะทราบได้ว่า การดำเนินการจัดการศึกษาของแต่ละสาขาวิชาประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร การเปรียบเทียบระหว่างสถาบันการศึกษาจึงควรระมัดระวัง เนื่องจากแต่ละสถาบันมีวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน

2. การประเมินผลการเรียนของนักศึกษา และความสำเร็จในการเรียนของนักศึกษา (Assessment of the Student Learning Experience and Student Achievement)

การประเมินคุณภาพเป็นการตรวจสอบปัจจัยอิทธิพลที่ค่อนข้างกว้างกันมีผลต่อการกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ และผลสำเร็จในการเรียนของนักศึกษา อิทธิพลเหล่านั้นครอบคลุมกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีดัชนีบ่งชี้ 6 ประเภท ได้แก่

1. การออกแบบหลักสูตร เนื้อหา และการจัดเนื้อหา
2. การประเมินการเรียนการสอน
3. ความก้าวหน้า และความสำเร็จของนักศึกษา
4. สิ่งสนับสนุนนักศึกษารวมทั้งการแนะแนว
5. ทรัพยากรการศึกษา
6. การประเมินและส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

การจัดอันดับความสำคัญของดัชนีบ่งชี้แต่ละตัว จะให้คะแนนแตกต่างกันระหว่าง 1-4 จากน้อยไปหามาก

3. การประเมินโดยกลุ่มผู้ประเมิน (Assessment by Peer Review)

กลุ่มผู้ประเมินจะประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาเดียวกันในสถาบันต่าง ๆ และผู้มีประสบการณ์ในสายวิชาชีพเดียวกันในหน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ ซึ่งอาจมาจากหน่วยงานราชการ ธุรกิจ อุตสาหกรรม อาชีพอิสระ หรือ กลุ่มวิชาชีพต่าง ๆ ส่วนขนาดของกลุ่มจะประกอบด้วยบุคคลจำนวนเท่าใดก็ได้ระบุ คงต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาความเหมาะสม

บทส่งท้าย

เชื่อว่า การประกันคุณภาพอุดมศึกษาไทยตามแนวทางที่กล่าวมาจะใช้ต่อไป แม้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จะออกนอกกรอบแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม มาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัย หรือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดเป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำ เมื่อออกนอกกรอบแล้ว ทุกมหาวิทยาลัยต้องมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำนี้ รวมทั้งมหาวิทยาลัยเอกชนด้วย แต่คงไม่ถือเป็นความเท่าเทียมในมาตรฐานอุดมศึกษา เนื่องจากการแข่งขันกันในอนาคตระหว่างมหาวิทยาลัยจะเข้มข้นยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยเด่นหลาย ๆ แห่งจะพยายามดำเนินการด้านมาตรฐานการศึกษาของตนให้สูงกว่ามาตรฐานระดับพื้นฐานที่ทางราชการกำหนด เพื่อความเป็นเลิศการศึกษาของสถาบัน ดังนั้นมหาวิทยาลัยดี ๆ ค่าเรียนก็ต้องสูงกว่าแห่งอื่น เป็นธรรมดาที่การยกระดับมาตรฐานการศึกษาต้องลงทุน แต่ได้เงินลงทุนส่วนนี้จะได้จากเงินงบประมาณ แต่เชื่อว่าหลังจากออกนอกกรอบแล้ว เงินลงทุนส่วนนี้จะเป็นภาระของนักศึกษาหรือ

ผู้ปกครอง นั่นคือค่าเล่าเรียนระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยดี ๆ ย่อมสูงขึ้น คนจนแต่เรียนดีจะมีโอกาสได้เรียนมหาวิทยาลัยดีเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ช่วงนี้จึงเป็นช่วงสำคัญอีกช่วงหนึ่งที่ผู้ชี้มาจากตะวันตกพยายามดึงผู้นำด้านการศึกษาไทยไปสู่ตลาดการ

แข่งขันเสรีด้านการศึกษา โดยอ้างมาตรฐานการศึกษาและการออกนอกระบบเพื่อให้เกิดการแข่งขันเสรี คิดหรือว่าการเปิดเสรีทางการศึกษาจะไม่ล้มเหลว เสมือนการเปิดการแข่งขันเสรีด้านเศรษฐกิจเช่นที่เคยประสบมา

บุญจง ขาวสิทธิวงษ์

บรรณานุกรม

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542** พริกหวานกราฟฟิค, กรุงเทพฯ
- คณะกรรมการพัฒนาดัชนีชี้คุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541. **ดัชนีชี้คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (เอกสารสำเนา)
- เทียนฉาย กิระนันท์, 2539, **ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่พึงประสงค์ตามแนวคิดของสถาบันอุดมศึกษาไทย** วันที่ 23 เมษายน 2539 ณ ห้องประชุม ชั้น 2 อาคารสถาบัน 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เอกสารสำเนา)
- อนุมงคล ศิริเวทิน, 2540. "ข้อคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพอุดมศึกษาไทย" เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง **สู่มาตรฐานความเป็นเลิศทางอุดมศึกษา: นิต้าจะพัฒนาระบบประกันคุณภาพอย่างไร** วันที่ 14-16 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมเมเลีย หัวหิน (เอกสารสำเนา)
- ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539, **นโยบายและแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539** (เอกสารสำเนา)
- สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาสำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, นปป. **คู่มือการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษา** ทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ (เอกสารสำเนา)
- เจิมจันทร์ รัตนกาญจน์, 2541, **การพิจารณามาตรฐานและคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในภาคเอกชน** (เอกสารสำเนา)
- ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540 **คู่มือการประเมินผลการสอนปีการศึกษา 2540** (เอกสารสำเนา)
- ทวีศักดิ์ ระมิงค์วงศ์ และคณะ, 2541, **ดัชนีชี้คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่** เอกสารผนวกหนังสือบันทึกข้อความของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล เรียน อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ที่ ทม 0802/14254 ลงวันที่ 30 กันยายน 2541
- The Higher Education Funding Council for England, 2541, **HEFCE Quality Assessment Report**. <http://www.niss.ac.UK/education/hefce/gar/assess.html>.

รูปแบบเนื้อหาวารสารพัฒนบริหารศาสตร์

ลักษณะของวารสาร

วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการของอาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และจากสถาบันต่าง ๆ

ข้อแนะนำทั่วไป

1. เรื่องที่จะตีพิมพ์ในวารสารนี้ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงานหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน (ยกเว้นมีการปรับปรุงใหม่ ที่แตกต่างไปจากต้นฉบับเดิมที่เคยตีพิมพ์แล้ว)

2. ต้นฉบับจะเป็นภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษก็ได้ ทั้งนี้ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมหัวเรื่องและชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย

3. บรรณาธิการมีสิทธิให้ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองแก้ไขต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ตามที่เห็นควร

ประเภทของผลงานที่จะรับตีพิมพ์

1. ต้นฉบับบทความวิจัย (Research paper)
2. บทความวิชาการ (Technical paper)
 - บทความทบทวนวรรณกรรม (Review article)
 - บทความวิชาการที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน (Teaching paper)
 - บทสัมภาษณ์ (Interview article)
3. จดหมายถึงบรรณาธิการ (Letter to editor)

การเตรียมต้นฉบับทั่วไป

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์ในกระดาษขาว A4 พิมพ์หน้าเดียว โดยใช้ Microsoft Word
2. ถ้ามีรูป กราฟ หรือตาราง ให้แยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง มีหมายเลขกำกับให้ตรงกับพื้นที่ในเนื้อเรื่องที่ได้รับ
3. ถ้ามีภาพประกอบควรเป็นภาพถ่ายขาว-ดำ ที่ชัดเจน หรือภาพสีในกรณีที่เป็น
4. ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 15 หน้า
5. ส่งต้นฉบับจำนวน 1 ชุดมายังบรรณาธิการวารสาร

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ให้เรียงลำดับดังนี้

1. ชื่อเรื่องและชื่อผู้เป็นเจ้าของบทความ เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีความยาวไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ
3. เนื้อเรื่องประกอบด้วยหัวข้อดังนี้
 - 3.1 ที่มาของการวิจัย บอกความสำคัญ ปัญหา และวัตถุประสงค์
 - 3.2 วิธีการวิจัย
 - 3.3 ผลการศึกษาวิจัย
 - 3.4 สรุป อภิปราย และเสนอแนะ
 - 3.5 เอกสารอ้างอิง หรือบรรณานุกรม

การอ้างอิงเอกสาร

1. ในเนื้อเรื่อง ให้ใช้ระบอบ นาม-ปี เอกสารภาษาไทยใช้ชื่อต้น เอกสารภาษาอังกฤษใช้ชื่อสกุล ถ้านามมีเกิน 2 จะใช้เฉพาะชื่อแรกตามด้วย “และคณะ” ถ้าเป็นภาษาอังกฤษใช้ “et al.”

ตัวอย่าง

1. Sven-Olof Ryding, 1992, **Environmental Management Handbook**, Amsterdam, Jos Press.
2. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2506. **สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับกระทรวงมหาดไทย**, พระนคร, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
3. Neugraten BL., et al., 1961, "The Measurement of Life Satisfaction" *J. of Gerontology*, 134, pp. 134-143.
4. นภาพรณ์ ทะวานนท์, 2539, "การตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์และยุติการตั้งครุฑ: ประเด็นท้าทายนโยบายการให้บริการของรัฐ" *วารสารการวิจัยระบบสาธารณสุข* 4 (1), pp. 45-54.

ส่งต้นฉบับที่บรรณาธิการวารสารพัฒนบริหารศาสตร์
สำนักงาน อาคาร 6 ชั้น 1
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ถ.เสรีไทย คลองจั่น บางกะปิ กทม. 10240
โทร. 3777400 19, 3779660-9 ต่อ 2381
โทรสาร 3741546

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาอ่านตรวจต้นฉบับบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ ปีที่ 39 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2542 ดังรายนามต่อไปนี้

1. Ass.Prof. Dr.Routray J.J.	สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT)
2. คุณมานพ ชาญธวัชชัย	กองตรวจความปลอดภัย กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
3. รศ.ดร.สมพร แสงชัย	สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
4. คุณอรรถมรภัช การพิศิษฐ์	ผู้ทรงคุณวุฒิระดับ 11 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

